

חסידות מפורשת

בת עין

הרה"ק רבי אברהם דוב מאוריטש זי"ע

פרשת ויצא

ס ✦ ס

מבואר על ידי

מערכת "יסוד החסידות"

גליון קכ"ו

להשיג מדי שבוע

לתרומות, הערות

אה"ק: 03-7200159

ארה"ב: 718-9260874

9260874@gmail.com

עבור גליון "שפת אמת המבורך"
-נא להרשם באימייל

לשמוע השיעור בשפ"א בא"י -
0732951385, בארה"ב (קול
הלשון) 7183952440/3/1/2/9

יו"ר המערכת:

הרב יהודה הלוי וינגרטן - עורך ראשי

הרב מרדכי יעקב שווייד (מה"ס מנחת חיים)

חברי המערכת:

הרב אברהם ענגלענדער

הרב שמחה פרידמאן (עורך גליון "אהבת שלום המבורך")

הרב יעקב שרגא לויפער

ספרי המגיד ממעזריטש, המגיד מזלאטשוב, תולדות יעקב יוסף (רבי יעקב יוסף מפולנאה), דגל מחנה אפרים (רבי משה חיים אפרים מסאדילקוב), מאור עינים (רבי מנחם נחום מטשערנאביל), אור חכמים (רבי צבי אריה מאליק), אור המאיר (רבי זאב וואלף מזיאטמיר), דברי שמואל (רבי שמעלקא מניקלשבורג), דברי משה (רבי משה מדאלינא), חיים וחסד (רבי חייקא מאמדור), חסד לאברהם (ר"א המלאך), דברת שלמה (רבי שלמה מלויצק), מעיין החכמה (רבי אשר צבי מאוסטרהא), אורח לחיים (רבי אברהם חיים מאלטשטערן), חנו הערץ (רבי משה מנדל מוויזשניץ)

תוכן העניינים

- הקדמה ג
- פרק א' - החילוק בין יראה עלאה ויראה תתאה 1
- פרק ב' - אי אפשר להגיע ליראה עילאה בלי יראה תתאה ט
- פרק ג' - יראה עילאה נקראת עלמא דחירות יג
- פרק ד' - הדרך להגיע ליראה עלאה ע"י התבוננות..... טו

(רבי אהרן מזיטאמיר), זרע קודש (רבי נפתלי צבי מראפשיץ), מגן אברהם (המגיד מטריסק), אור לשמים (רבי מאיר מאפטא), הישר והטוב (רבי צבי הירש מליסקא), יסוד העבודה (רבי אברהם מסלאנים), בת עין (רבי אברהם דוב מאווריעטש), מדבר קדש (מהר"ש מבעלזא), דברי חיים (רבי חיים מצאנז), תפארת שלמה (רבי שלמה מרדאמסק), בית אהרן, (רבי אהרן מקארלין), בני יששכר (רבי צבי אלימלך מדינוב), תולדות אדם (רבי יהושע מאוסטרובא), דברי בינה (רבי יעקב יצחק מביאלא), היכל הברכה (רבי יצחק אייזיק מקאמארנא), ישמח ישראל (רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר), אמרי נועם (רבי מאיר מדז'יקוב), עירין

הקדמה

במאמר זה נתבאר בדברי רבינו כי יש שני בחינות הנקראות מלכות, ושני בחינות אלו הם תכלית עבודתנו שהיא לגלות מלכותו בתחתונים. ובהקדים כי ענינה של ספירת המלכות היא גילוי מלכותו ית' לכל, משל למה הדבר דומה, לצדיק ותלמיד חכם שעליו אמרו ז"ל מאן מלכי רבנן, שאין ידוע לכל מעלותיו הגדולה וכי כל בני הדור הם כלפיו כאיברי הגוף כלפי הראש, והוא בבחינת הראש לגבי כל ישראל, שעל ידי תפלתו הזכה עולה תפילות כל ישראל, שצדיק זה הוא בבחינת מלך בפועל, כי הוא חיות כל ישראל וכולם במלים אליו במציאות, אבל אין מלכותו נתגלית, שאין מכירים בזה במציאות כל בני העולם, שראוי היה להתנהג בו כראוי לו שכל העולם כולו לא ניוון אלא בשבילו, ולהמליכו כראוי לו, ולשמוע לקול דברו וכל היוצא מפיו יעשו, וזהו בחינת מלך בכח ובדין. אמנם מלך בפועל הוא מי שהעם מכירים במלכותו, כמ"ש בפ"ק דמגילה (יד, ב) לגבי נבל הכרמלי שרצה דוד המלך לדונו שאביגיל אמרה לדוד וכי דנין ד"ג בלילה, אמר לה מורד במלכות הוא ולא צריך למדייניה, אמרה לו עדיין שאול קיים ולא יצא טבעך בעולם עכ"ל, ורואים אנו שמלך שעדיין לא נתפרסמה מלכותו אזי הגם שהמלך לגבי עצמו הוא תכלית השלימות מכל מקום חסר בתואר שם המלכות כשאין העם מכירים במלכותו.

ומכיון שהשם יתברך רצה שיהיה לבניו - בני ישראל חלק במלכותו ונקבל השפע מהמלכות שהיא השכינה הק' שמשררה הקב"ה השכינה בעולם, על כן תלה ענין זה של המלכות בדינו בני ישראל, וכשאנו מקבלים מלכותו ית"ש אז השכינה במקומה ובית המקדש קיים וכשאין אנו מגלין מלכותו בשלימות אזי השכינה בגלות. והתגלות המלכות היא על פי הידוע שמלכות ליה לה מגרמה כלום [=אין לה מעצמה כלום], אלא שהיא מקבלת את כל המידות שמתגלות בה, דהיינו אהבה ויראה והתפארות וניצוח והוד, והיינו שהעבודה היא שאהבת ה' ויראתו לא ישארו באופן של דביקות מופשטת בלבד, אלא שיתגלו בפועל ממש.

וקבלת המלכות היא בהרגשת היראה בדווקא, כי ענין המלכות היא שמתפשטת המלכות לעולמות התחתונים עד לעולם העשיה ולברואים הגשמיים, וכאשר היראה מתפשטת בגופו ונפשו עד שמרגיש בחוש ובגילוי כי יש מלך עליו ויש בירה למנהיג אזי הוא מגלה מלכותו ית' בעולם. ועיקר המלכות היא השכינה הק' הנקראת רחל, והיא כנ"ל לגלות את כל המידות בתחתונים באופן שנתגלה כבודו ית' בתחתונים, ולכן צריך לעבוד את ה' יתברך בגופו ונפשו ממש כדיבור ובמעשה, מתוך הרגש היראה המתפשט בגוף ונתגלה בעולם העשיה. ועכשיו

שהשכינה בגלות אוי עיקר היראה הנרגשת היא יראת העונש שהיא יראה גשמית, דהיינו שישראל מקשרים ומכניעים את כל מדותיו להקב"ה מתוך הרגש היראה הגורם להם להכניע עצמם להקב"ה אבל תכלית העבודה היא שהיראה המורגשת תהיה דבוקה עם יראת הרוממות, וכמו שיהיה לעתיד לבא.

עוד מידה יש הנקראת גם כן מלכות, והיא לאה, הנקראת גם כן מלכות דבינה וגם היא בחינת יראה הנקראת יראת הרוממות ויש מקומות שנקראת ענוה. כדי להבין עבודה זו, יש להקדים מהות ענין הבינה, שהיא נקראת אמא, כי הנה ידוע שהדבקות בו ית"ש וההתבוננות בהשם יתברך על ידי אור החכמה, היא המולידה את כל המידות, והמדריגה התחתונה המגלה את הדבקות בפועל היא המחשבה, שכאשר אדם מתבונן במציאות ה' שהוא ממלא כל עלמין ושפלות עצמו ששני ענינים אלו חד הם, אוי התבוננות זו מביאה בלבו מחשבה הבאה מתוך דבקות וענוה, שעצם מחשבה זו היא ביטול גמור בבחינת ענוה ובושה מגדלותו ית"ש. ומכיון שמחשבה זו היא התגלות בערך המדריגה של בינה שהיא דבקות שלמעלה ממחשבה, על כן נקראת דרגה זו מלכות דבינה, ודרגה זו נקראת גם כן לאה.

והנה עבודת הבינה היא כאשר אדם יש לו השתוקקות ותענוג להדבק בו ית"ש ומכין וחכם מדעתו לעבוד את הבורא ית"ש מתוך אהבה שאינה תלויה בדבר, שזה מעורר בקרכו מחשבה ענוה וביטול מגדל תפארתו ית"ש, ומחשבה זו היא השראת וגילוי השכינה בתחתונים באופן השני המכונה לאה, כי תיבת לאה מורה על גילוי, וזו היא תיבת "אלה".

היוצא מזה ששנים הם שני דרגות אלו הנקראות מלכות בכך שבשניהם יש בהם עבודת הביטול, אלא שהמלכות דבינה הנקראת לאה היא הביטול שבענוה, והמלכות הכללית היא הביטול של היראה הנקרא רחל, וכל אחד יש לה מעלה על גבי חברתה, היראה תתאה יש לה מעלה מפני שהיא בגילוי יותר, כי יראת הפחד היא עבודה מורגשת, ולכן עיקר יחוד קוב"ה ושכינתיה הוא כשאנו מיוחדים אותו ביראה מורגשת שהיא בדיבור ובמעשה, אבל הענוה יש לה דרגה ומעלה יותר, במה שיש בה יותר ביטול, כי הענוה היא ביטול פנימי יותר הבא מתוך ההתבוננות בשפלות עצמו וגדלות הבורא, והענוה יש לה מעלה שיש בה מוחין ודביקות, ואילו היראה היא ביטול חיצוני יותר הבא מתוך הכרה במה שהקב"ה הוא משפיע ואנו מקבלים ממנו ית"ש וממילא אנו מוכרחים להתבטל לפניו ית"ש שהוא הנותן שכר לעושים רצונו ומעניש לעוברי רצונו, ולכן בחינה זו של רחל אינה שלימה עכשיו בזמן הגלות, שהיראה המורגשת היא בעיקר יראת העונש, ולכן איתא בווה"ק שרחל נקראת "עולמתא שפירא דלית לה עיינין", שכביכול

חסר לה בחינת העינים שהיא בהירות המחשבה והדבקות, משא"כ לאה נאמר עליה "ועיני לאה רכות", שיש לה עינים והוא המוחין וההכרה בביטול הגמור שהוא הענוה.

ומסביר רבינו שהחילוק בין שני הדרגות הוא, שמי שירא ממנו ית"ש מפני שכר ועונש הרי זו בחינת יראה תתאה, ויראה זו היא דרגה קטנה יותר מפני שיראה זו היא בגבול, כי על ידי יראה זו אנו מגלים רק החיצוניות של הבחינה שנקרא זעיר אנפין, דהיינו מה שהוא ית"ש נותן שכר (חסד) ועונש (גבורה) ושראו לפארו (תפארת), והכל בגבול ומידה לפי ערך השגה שלנו בענין זה, אבל היראה הבאה על ידי הבינה, שהוא כח מי שמבין דבר מתוך דבר ומבין עד כמה הוא ית"ש ראוי להתבטל עליו כי הוא עיקרא ושרשא כל עלמין, היא יראה שלמעלה מן העולמות והיא יראה עצמית הבאה לא מתוך איזה פעולה שהשם יתברך עושה או שלא ימנע מאיתנו, אלא זו היא יראה מהשם יתברך בעצמו, והגם שאין לנו השגה בו ית"ש, הרי על ידי הדבקות בו ית"ש והאמונה בו שזו היא עבודת הבינה, ועל ידי עבודת המחשבה שהיא מכח הבינה, להתבונן בגודלו ית"ש, אנו יכולים להדבק בו גם למעלה מהמידות.

משל למה הדבר דומה? שני אנשים, אחד מכיר את המלך על ידי פעולותיו ואינו מכיר את המלך עצמו, שהוא מכיר את המלך רק מזה שהוא נותן שכר לטובים ומעניש לרעים, אין הכרה זו הכרה שלימה אלא התקשרות מוגבלת לפי השפעת המלך אליו, אבל מי שמכיר את המלך עצמו, אע"פ שאינו יכול להשיג רוב וסוף חכמתו שאין לה סוף, מכל מקום ההתקשרות היא התקשרות עצמית, שהוא מכח גדלות המלך ולא מכח איזה פעולה שהוא עושה, וכן היא היראה שירא אדם מהבורא ית"ש בגין שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין.

אמנם יש לדעת כי כל בחינה זו של התחלקות לאה מרחל היא חלק מהגלות שאנו אין נגלה בשלימות בחינת רחל ולכן אותיות הדיבור ואותיות המחשבה אינן מתאחדות יחד ממש, וכשארם עוסק בעבודה זו קשה לו לעסוק בעבודה האחרת, וגם היראה המורגשת שהיא בחינת רחל היא רק יראת העונש, אבל לעתיד לבא יהיו שניהם כאחד, כי זו עבודתינו ליחד רחל עם לאה, ה"א עילאה עם ה"א תתאה.

במאמר זה אנו לומדים את עיקרי תורתו של רבינו שהענוה והביטול האמיתי היו מעיקרי משנתו, וה"ר שנוכה להתדבק על ידי ד"ת אלו בגשמתו הק' של רבינו שיומא דהילולא דיליה חל בשבוע הבא י"ב כסליו.

פרק א'

החילוק בין יראה עילאה ויראה תתאה

ויאל יעקב מבאר שבע וילך חרנה וגו', ויקח מאבני המקום וגו', ויחלם והנה כלם וגו'. להבין זה על דרך המוסר, הנה אית יראה ואית יראה (ת"ז עג:), פי' שיש ב' מיני יראה, וכמאמר (ז"ח בראשית י: ל:): בראשית ברא, בשביל ב' ראשית, שיש ב' בחינות יראה שנקראים ראשית, בשבילם נברא העולם. שזה היה נקודת רצון הבורא ב"ה בבחינת העולם שיראו מלפניו בשני בחינות יראה, היינו יראה תתאה ויראה עילאה, היינו יראה תתאה הוא שמתירא מחמת עונש בעולם הזה או בעולם הבא זה נקרא בחינת יראה תתאה, והמתירא מהבורא ב"ה בגין דאיהו רב ופליט עיקרא ופרשא דכל עלמין זהו נקרא בחינת יראה עילאה.

והנה בחינת יראה נקרא בחינת נקודה, כי היא היתה נקודת הרצון של הבורא ב"ה בבחינת העולם כנ"ל, והשני בחינות יראה נקראים שני בחינות נקודות, שיש בחינה נקודות למטה מהאזותיות, היינו תחת האזותיות, כגון קמץ פתח וכדומה, ויש בחינה נקודות למעלה על האזותיות, כגון חולם, וגם בבחינת יראה יש ב' בחינות הנ"ל, היינו כי כל העולמות נבראים בבחינת אזותיות של התורה, כמאמר (זח"א ה. ח"ב קסא). באורייתא ברא קב"ה עלמא, היינו באזותיות התורה כידוע, לכן היראה הנמשך על האדם מבחינת בריאות העולמות והנהגת העולמות בשכר ועונש בעולם הזה ועולם הבא, זהו נקרא יראה תתאה, בחינת נקודה שתחת האזותיות, היינו תחת בריאת העולמות שנבראו באזותיות התורה, אבל בבחינת יראה שנמשך מלמעלה מן העולמות, היינו בגין דאיהו רב ופליט עיקרא ופרשא דכל עלמין קודם שנברא העולם וכלא קמי' כלא חשיב, זהו נקרא יראה עילאה בחינת נקודה למעלה מן האזותיות, היינו למעלה מבחינת העולמות שנבראו באזותיות התורה כנ"ל.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וגו', ויקח מאבני המקום וגו', ויחלם והנה כלם וגו'. להבין זה על דרך המוסר, הנה אית יראה ואית יראה (ת"ז עג:), פי' שיש ב' מיני יראה, וכמאמר (ז"ח בראשית י: ל:): בראשית ברא, בשביל ב' ראשית, שיש ב' בחינות יראה שנקראים ראשית, בשבילם נברא העולם היוצא מזה פירוש

הכתוב בראשית ברא, שבשביל היראה הנקראת ראשית, כמו שכתוב "ראשית חכמה וראת ה'", ברא אלוקים את השמים ואת הארץ. (וידוע שא-להים הן שם היראה).

שזה היה נקודת רצון הבורא ב"ה בכריאת העולם שיראו מלפניו בשני בחינות יראה, היינו יראה תתאה ויראה עילאה, היינו יראה תתאה הוא שמתירא מחמת עונש בעולם הזה שיהיה לו איזה מניעת שפע או צער בגוף הגשמי, או בעולם הבא מניעת עולם הבא ועונשי גיהנום שכולם לנפש הרוחנית, זה נקרא בחינת יראה תתאה, והמתירא מהבורא ב"ה בנין דאיהו רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין זהו נקרא בחינת יראה עילאה, יראה זו מהותה שמתכוון בגדלות הבורא ב"ה שכל העולמות עומדים בהכל פיו אזי חודרת בו יראה וענוה גדולה, שהבנה זו חודרת לתוך מידותיו שהם מציאות הנפש, והוא מבין שאין לו לאדם שום חיות עצמית ושום מציאות וכן לכל העולמות אין שום מציאות עצמית, וממילא כל מהותו מתבטלת ונכנעת בהכנעה גדולה, כי היראה מבטלת את ההרגשה והישות העצמית, וזו היא הכנעה ויראה עצמית שאינה תלויה בדבר.

והנה בחינת יראה נקרא בחינת נקודה, כי היא היתה נקודת הרצון של הבורא ב"ה בכריאת העולם כנ"ל. היראה מכוננת בזה"ק בתואר נקודה, ומבאר כאן רבינו מעם הדבר, מכיון שתכלית כל הספירות וכל העבודות הוא להגיע להתגלות אלקותו בתחתונים, ונמצא שתכלית כל העבודות וכל הספירות היא המלכות כעיוגול הסובב סביב נקודה אחת שהיא התכלית, והיא היראה.

והשני בחינות יראה נקראים שני בחינות נקודות, שיש בחינה נקודות למטה מהאותיות, היינו תחת האותיות, כגון קמץ פתח וכדומה, ויש בחינה נקודות למעלה על האותיות, כגון חולם. וגם בבחינת יראה יש ב' בחינות הנ"ל, היינו כי כל העולמות נבראים בבחינת אותיות של התורה, כמאמר (זח"א ה. ח"ב קסא). באורייתא ברא קב"ה עלמא, היינו באותיות התורה כידוע, אותיות התורה מהוות ומחיות את כל הנבראים בכל עת ורגע כדאיתא בסה"ק, והאותיות הם המציאות האמיתית של כל העולמות, וכל הברואים במלים בתכלית לאותיות שמחיים אותם.

לכן היראה הנמשך על האדם מבחינת בריאות העולמות והנהגת העולמות בשכר ועונש בעולם הזה ועולם הבא, זהו נקרא יראה תתאה, בחינת נקודה שתחת האותיות, היינו תחת בריאת העולמות שנבראו באותיות התורה, מכיון ששיעור התעוררות האדם בשכר ועונש תלוי כפי שיראה בהנהגת השי"ת את העולם, ולכן היא היראה תחת הנהגת העולם.

אבל הבחינת יראה שנמשך מלמעלה מן העולמות, היינו בנין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא הוא ית"ש המנהיג, עיקר החיות ושורש החיות דכל עלמין של כל העולמות, וממילא גדלותו ית"ש אינו תלוי במציאות העולמות, אלא היה כבר קודם שנברא העולם וכלא קמי' בלא חשיב כל העולמות אין להם שום חיות ומציאות עצמית והם בטלים לגבי השי"ת בתכלית הביטול ממש, כביטול זיו השמש בתוך השמש שאין לו שום מציאות ממש, וכל מציאות העולמות הוא רק בערך ולגבי הנבראים שנסתר מהם מציאותו ית"ש ורק מה שגילה עצמו על ידי העולמות ניכר להם, זהו נקרא יראה עילאה בחינת נקודה למעלה מן האותיות, היינו למעלה מבריאת העולמות שנבראו באותיות התורה כנ"ל יראה זו, קיומה ושיעורה היא יראה שאינה תלויה בדבר, ואין לעולמות שום השפעה על יראה זו, כי היא יראה שהיא מכח הבינה, לאדם המבין דבר מתוך דבר, ואין יראתו רק כפי השגתו בהנהגת השם יתברך את העולם במידותיו, אלא הוא יודע ומבין ומרגיש ומה שאינו מבין הרי הוא מאמין באמונה מורגשת החודרת לעומק הלב כי גדול ה' ומהולל מאוד יותר ויותר מכפי השגתו¹.

¹ כי יראה עילאה היא בחינת לאה, שהיא מלכות דבינה, כלומר שהיא גילוי אור הבינה, ואור הבינה מכואר בסה"ק שהוא למעלה מהשגה, בחינת אור מקין, ומכואר בסה"ק פרי הארץ לשבת תשובה את ענין האמונה, שהאמונה נמדדת לפי ההשגה, שככל שהאדם משיג כך יכול לשער בלבו גדלות ה' יותר מכפי השגתו, ושיעור זה יש לו שיעור, שכפי שמשוג כך תתקן אמונתו לדרגה שלמעלה מההשגה, עד שתתרכבה השגתו ותהיה לו האמונה לידעיה ואז תתגדל אמונתו יותר עכדה"ק, וזהו בחינת מבין דבר מתוך דבר, שמבין שיש השגה יותר ממה שכבר מבין, ועל ידי זה שיעור זה שמשער בלבו משיג גדלות ה' יותר ויותר.

פרק ב'

אי אפשר להגיע ליראה עילאה בלי יראה תתאה

ושתי הבחינות יראה נקראים בשם רחל ולאה, בחינת ה"א תתאה ה"א עילאה כידוע (זח"א קנז:). וזה שאמר הכתוב (כט, טז), וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה וגו', פי' לבן מרמז לבחינת לובן העליון, בחינת רב חסד, יא שתי בנות, היינו שנמשך מבחינת רב חסד שני בחינות יראה הנ"ל הנקראים רחל ולאה, ומרמזו במלות ר"ב חס"ד שעולה מספר רח"ל לא"ה. וגם רמזו רז"ל באמנם (אבות פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם, מרמז לשני בחינות ה"א הנ"ל, ה"א תתאה ה"א עילאה גימטריא עשרה, שע"י ב' ההי"ן הנ"ל נברא העולם בכ"ב אותיות התורה, וע"י עשרה מאמרות וכ"ב אותיות התורה נברא העולם, שהן ביחד ל"ב נתיבות. ומרמזו ג"כ במלת לב"ן, נוטריקון ל"ב נ'תיסת. וללבן שתי בנות, פי' לבחינה כל ל"ב נתיבות הנ"ל, יא שתי בנות, היינו שתי בחינת יראה שנקראים רחל ולאה כנ"ל.

וזהו בחינת חוץ לחרץ ובחינת חרץ ישראל, פי' שבחינת יראה נקרא בשם חרץ בחינת שפלות, כי ע"י היראה נכנע האדם ונשפל לפני הבורא ב"ה, רק שבחינת יראה והכנעה שבא להאדם ע"י יראת עונש נקרא חוץ לחרץ, ויראת הרוממות יראה עילאה בזוהר והכנעה לפניו ית' בגין דחיהו רב ופליט עקרא ופרשא לכל עלמין נקרא בשם חרץ ישראל. גם נקראים הב' בחינות בשם ירושלים לתתא ירושלים לעילא, כמאמר הכתוב (תהלים קכב, ג) ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדו, שירושלים שלמטה מכוון כנגד ירושלים של מעלה (תענית ה.), הוא בחינת יראה תתאה ויראה עילאה כנ"ל, וזהו (תענית ס) לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלים של מטה, שאי אפשר להגיע לבחינת יראה עילאה עד שמגיעים תחלה לבחינת יראה תתאה.

ושתי הבחינות יראה נקראים בשם רחל ולאה, בחינת ה"א תתאה ה"א עילאה כידוע (זח"א קנז:), וזה שאמר הכתוב (כט, טז), וללבן שתי בנות שם הגדולה לאה וגו', פי' לבן מרמז לבחינת לובן העליון, בחינת רב חסד ונקרא לבן כי גוון הלבן מורה על חסד, כידוע שכל מידה נמשלת באיזה גוון השייך למהותה של אותה גוון, ושורש כל המידות שהם י"ג מידות הרחמים היא בחינת לובן שהיא שורש כל הגוונים, והיא שורש ידיעת אלקותו ית' כפי שהקב"ה מאציל בבחינת עתיקא קדישא שהיא הכתר והשורש של כל

מפורשת בת עין חסידות

הספירות, יש שתי בנות², כל בחינה שנמשכת על ידי בחינה אחרת הרי הבחינה השניה נקראת בן או בת להבחינה הראשונה, כפי מהות הבחינה הזאת. כי מוח האב מלוכב במוח הבן. וכן בחינת היראה נקראת בת, מפני שעבודה זו של היראה ענינה להיות בבחינת ביטול כאשר זה המקבל שפע מאביה ומאמה ומבעלה.³

היינו שנמשך מבחינת רב חסד שני בחינות יראה הנ"ל הנקראים רחל ולאה, ומרמוזו במלות ר"ב חס"ד שעולה מספר רח"ל לא"ה כי שניהם עולה מנין רע"ד. וגם רמזו רז"ל באמרם (אבות פ"ה מ"א) בעשרה מאמרות נברא העולם, מרמוז לשני בחינות ה"א הנ"ל, ה"א תתאה ה"א עילאה גימטריא עשרה, שע"י ב' התי"ן הנ"ל נברא העולם בכ"ב אותיות התורה, חיות העולם הם אותיות התורה הקדושה שהם בחינת המלכות, כמו חכם שמלמד את תלמידיו בדברו אשר מוציא מפיו, ודברו זה הוא שורש חיותם הרוחני, וכפי שהאותיות מתלכשות במוחם כך שורש חיותם, ושורש אותיות אלו הם בחינת ה' שהיא דבר המלך היוצא מפיו, בבחינת דבר המלך ודבר החכם שהוא שורש החיות הנרמוז באות ה' שמרמזת על ה' מוצאות הפה ומרמוז על הכל הפה המוציא את כ"ב אותיות.

וע"י עשרה מאמרות וכ"ב אותיות התורה נברא העולם, שהן ביחד ל"ב נתיבות⁴ נתבאר לעיל כי כ"ב אותיות התורה שרשם מעשרה מאמרות שהיא חיות כ"ב אותיות התורה⁵ וחשבון כ"ב עם י' הוא ל"ב נתיבות חכמה שהם המתגלים על ידי התורה, כפי החכם שחכמתו מתגלית על ידי דיבורו. ומרמוז ג"כ במלת לב"ן, נוטריקון ל"ב נתיבות.

²כן איתא בזה"ק ויצא קס"ג ע"א, מובא באוצרות חיים שער רחל ולאה פ"ג.

³למשל בחינת ההתקשרות בו ית"ש על ידי המידות נקרא בן לחכמה והבינה הנקראים אבא ואמא, מפני שהתעוררות המידות היא על ידי השכל וההתבוננות.

⁴עיין במאורי אור כתב ג"כ בן. וכן כתב רבי אברהם אולאי באור החמה פרשת תולדות דף קל"ד ע"א.

⁵ע"י בעץ חיים שער ה' שער מנת"א פ"ה.

וללבן שתי בנות, פי' לבחינה כל ל"ב נתיבות הנ"ל, יש שתי בנות, היינו שתי בחינת יראה שנקראים רחל ולאה כנ"ל. וזהו בחינת חוץ לארץ ובחינת ארץ ישראל, פי' שבחינת יראה נקרא בשם ארץ בחינת שפלות, כי ע"י היראה נכנע האדם ונשפל לפני הכורא ב"ה, כמו הארץ שהיא נשפלת ולמטה מכל, רק שבחינת יראה והכנעה שבא להאדם ע"י יראת עונש נקרא חוץ לארץ⁶, שהיא יראה חיצונית, ויראת הרוממות יראה עילאה כבושת והכנעה לפניו ית' בנין דאיהו רב ושליט עקרא ושרשא דכל עלמין נקרא בשם ארץ ישראל. היראה הבאה מכח ההכרה בגדלות השם יתברך היא יראה שמהותה הכרת אלוקית, שהיא הארת הקב"ה בעולמו שהיא נקראת "ישראל", והקרבה אל השכינה שזה נמשל בארץ ישראל ששם שורה השכינה.

גם נקראים הב' בחינות בשם ירושלים לתתא ירושלים לעילא, כמאמר הכתוב (תהלים קכב, ג) ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחדו, שירושלים שלמטה מכון כנגד ירושלים של מעלה (תענית ה.), הוא בחינות יראה תתאה ויראה עילאה כנ"ל, שיראה תתאה היא יראה למטה מהעולם ולכן נקראת ירושלים שלמטה, ויראה עילאה היא יראה למעלה מהעולם ולכן נקראת ירושלים שלמעלה.

ומה שיראה נקראת ירושלים איתא במד"ר (בראשית נ"ו) אברהם קרא אותו יראה שנאמר (בראשית כ"ב י"ד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד' יראה, שם קרא אוחו שלם שנאמר

⁶ ראה לקו"י תורה פרשת ויצא שכתב ג"כ כן רבזמן הזה אזי רחל היא בבחי' חו"ל ולאה בחי' א"י וז"ל הנה לאה ורחל הם אותיות המחשבה ואותיות הדבור. שהם עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא ענין בארצות החיים. ב' ארצות. שבזמן שבהמ"ק היה קיים היו שני הבחינות מאירים בא". והעיקר היה בחי' רחל (שנקראת עקרת הבית) כי המחשבה מתלבשת בתוך הדבור והדבור היה מתגלה. ולפי שרחל שהוא בחי' הדבור הוא עלמא דאתגליא לכך היה אז בא"י גלוי אלקותו ית' שהיו חכמים גדולים בעלי רוח"ק ונביאים (וכמו שפרש"י גבי יונה ויחזקאל שאין הנבואה שורה אלא בא"י) ובפרט בהמ"ק והשראת השכינה בקה"ק ואורים ותומים ועבודת הקרבנות שהי' יורד אש שלמעלה. משא"כ אחר חורבן בהמ"ק שגלו ישראל וגלתה עמה השכינה. שהיא בחי' רחל שהיא בבחי' גלות בע' שרים ואינה מאירה כלל מערך הגלוי שהיתה מאירה בזמן הבית שהי' הדבור מתגלה משא"כ עכשיו כתיב כרחל לפני גזו"י נאלמה. והעבודה היא בדרך כירורים כו' (וכמ"ש ע"פ במדבר סיני) ומ"מ נשאר מאיר בא"י בחי' לאה והיא מדרגה יותר גבוה מבחי' רחל וכמשל המחשבה שהיא רוחניות ונעלית מן הדבור עכ"ל.

(שם י"ד י"ח) ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקב"ה אם אני - קורא יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותם שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כשם שקראו שניהם יראה שלם ירושלים.

וזהו (תענית שם) **לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלים של מטה, שאי אפשר להגיע לבחינת יראה עילאה עד שמגיעים תחלה לבחינת יראה תתאה**, בתחלה האדם מקשר את עצמו על ידי מדרגת היראה תתאה שעל ידה יכול לקשר את מחשבתו ולדמות כאילו שכינה עומדת כנגדו, וזה בחינת רחל שהיא ג"כ אותיות הדיבור⁷, אבל אח"כ מתעלה ומתקשר למקור המחשבה שהוא אותיות המחשבה ובבחינה זו אינו מכוין להנאתו ולכוונתו רק לשם שמים, וכמו שכתב בפרי הארץ לפרשת ויגש וז"ל, "ואפשר לומר מעם זה למאמרם ז"ל שלא להתפלל בלשון ארמית, כי התפלה נקראת על שם הדבקות כמאמר נפתלי אלקים, ודביקות התפילה כדי להמשיך השתנות ברחמיו צריך להיות באופן זה, לצאת בדבוריו מן המדות שהתחיל בהם, שהרי תחילה כשמתחיל להתפלל על איזה דבר בוודאי הוא מאחת המדות אם חסד או גבורה כו', אבל כשמדבר דבריו העיקר הוא להתבטל מן המדות מפני פחדו ית' העומד לפניו וכלות נפשו עליו לדבקה בו, והדביקות הוא להתקשר עצמותו באותיות דבורו היוצאים מן הפה, ולהגיע בהם עד אותיות המחשבה שהם ברצוא ושוב" עכ"ל.

ורואים אנו מכך שהעבודה היא להתקשר בתחילה באותיות הדיבור שהם יראה תתאה בחינת רחל, עד שיגיע לאותיות המחשבה שהם תחילת יראה עילאה שהיא התפשטות הגשמיות, ומשם מגיע לדרגות גדולות של יראה אמיתית עד התפשטות מוחלטת מכל הצמצומים והכרה שלמעלה מהשגה באחדות הבורא שלפני הצמצום, וכמו שכתב שם בהמשך "ואפשר שיצא מן האותיות אל שרשם מגודל ההתלהבות, ואחר שיצא מן הצמצום אז יכול לעשות השתנות והמשכה אחרת מאתו ית' בחזירתו דרך הרחמים כידוע, וגם שממילא נעשה רצונו בהגיע למעלה מן הצמצום".

⁷ ראה בענין זה בליקוטי אמרים (להמגיד ממעורייטש) סי' ע"ה, איתא בוהר תשובה ה' עלאה פירוש השכל נקרא ה' עלאה ריש ב' הרי"ן הדיבור נקרא ה' תתאה ה' מוצאות הפה, ואותיות המחשבה יש בה ג"כ אותיות ה' מוצאות שנקרא ג"כ ה' או ה' עלאה, והתשובה באה מהמחשבה מחמת שמבין גודל העבירה ונגד מי שמרד, ומחמת זה עושה תשובה וזהו ה' עלאה בשכל גדול בבינה גדולה.

פרק ג'

יראה עילאה נקראת עלמא דחירות

והנה יראה עילאה, בחינת ה"א עילאה, בחינת לאה, נקרא עלמא דחירות כידוע, כי בחינת יראה תתאה הוא בחינת שעבוד, שמתירא מעונש כנ"ל, אבל כשמגיע לבחינת יראה עילאה, יראה הבושה לבד, ואינו מתירא עוד מבחינת עונש, כי הוא מופשט מגשמיות מבחינת תענוג גשמי, רק שיראחו הוא גודל בושה מכבודו ית', זהו בחינת חירות משארי יראות, רק יראה אחת יש לו והוא בחינת (קידושין כב:) עבדי הם ולא כו', וזהו בחינת משה עבדי (מלכתי ג, כב). ולבחינה זו אי אפשר להגיע כי אם ע"י עסק התורה ביגיעה רבה ובסקירה והתמדה, שישים כל מחשבתו ולבו רק בעיון התורה ומלאות, ועי"ז נתקדש מוחו ולבו, ויוכל להגיע לבחינת יראה עילאה. וזהו ויאל יעקב מבאר שבע ויך חרנה, פי' שע"י לימוד התורה בבאר שבע יאל מבחינת ה"א, והלך חרנה לבחינת יראה עילאה, בחינת חרנה בחינת חירות.

והנה יראה עילאה, בחינת ה"א עילאה, בחינת לאה, נקרא עלמא דחירות כידוע, כי בחינת יראה תתאה הוא בחינת שעבוד, שמתירא מעונש כנ"ל, אבל כשמגיע לבחינת יראה עילאה, יראה הבושה לבד, ואינו מתירא עוד מבחינת עונש, כי הוא מופשט מגשמיות מבחינת תענוג גשמי, רק שיראתו הוא גודל בושה מכבודו ית', זהו בחינת חירות משארי יראות, רק יראה אחת יש לו מי שירא מעונש אזי יראה זו מכבידה על הנפש כי היא משעבדת את הנפש לדבר חיצוני שאינו בשורש הנפש, והוא יראת העונש, והרי זה כמשל עבד המשועבד למלך על ידי יראתו מאיזה עונש בגופו או בממונו שעונש זה מטיל אימה על נפשו ואין יכול לעורר את נפשו כראוי באהבה להמלך, והגם שיש מעלה בהיראה לקשר את נפשו להמלך, הרי זה כמי שעובד אדון על מנת שיתן לו מזונות, שבעתם השעבוד אין תועלת רק בהתכלית והפועל היוצא על ידו, ולכן העבודה קשה על העבד, אבל מי שיראתו היא מהקב"ה שמכיר שהוא שורש נפשו וחיותו, הרי אדרבה, יראה זו מקשרת את הנפש לשרשה ומוסיפה לה חיות עז ושמחה, כבן חורין שאין לו דאגה מדבר אחר אלא תמיד דעתו מקושרת עם חיותו, ואינו צריך לעבוד אדם אחר שאינו לצורך חיותו האמיתי, ורק תמיד דעתו ושכלו מקושרים להוסיף חיים לנפשו.

והוא בחינת (קידושין כב:) עבדי הם ולא עבדים לעבדים כו', שמו שירא מהקב"ה אינו ירא אלא מהמסובב ואינו צריך לירא מאיזה עונש צדדי, וזהו בחינת משה עבדי (מלאכי ג, כב) שזה היה מעלתו של משה רבינו שלא היה ירא שום יראה בעולם, וממילא לא היה משועבד לשום דבר רק להשם יתברך בלבד, ולבחינה זו אי אפשר להניע כי אם ע"י בחינתו של משה שהיא התורה, והיינו על ידי עסק התורה בנייעה רבה ובשקידה והתמדה, כי אין יראה זו יראה שכלית, מפני שיראה זו היא מכח הבינה שהיא הרגש שלמעלה מהדעת, כי מצד הדעת לא שייך השגה בו ית"ש כלל, ורק שהיא הארה הבאה למי שמקדש עצמו ומתקשר להשם יתברך בכל מידותיו, ולכן העצה היא שישים כל מחשבתו בחינות חכמה בינה ודעת ולבו כל הרגשותיו בכל שבעת המידות רק בעיון התורה ומצוות, ועי"ז נתקדש מוחו ולבו כי התורה היא חכמתו של השם יתברך שהיא אחד עצמו, ומי שמקשר שכלו להשם יתברך אזי מיוחד שכלו עמו ית"ש כי הוא וחכמתו אחד, ויוכל להניע לבחינת יראה עילאה

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, פי' שע"י לימוד התורה בבאר שבע שלמד תורה מתוך אהבה ויראה וכל שבעת המידות יצא מבחינת ה"א תתאה, והלך חרנה לבחינת יראה עילאה, בחינת חרנה בחינת חירות.

פרק ד'

הדרך להגיע ליראה עלאה על ידי התבוננת

ומפרש הכתוב סדר הליכתו לבחינות הנ"ל, ואמר ויפגע במקום וגו' ויקח מאבני המקום, פי' שבכל בחינה שפגע הסתכל בתכליתו וראשיתו למה נברא ועל מה נברא, הלא כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו (אבות ו יב), והאלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג, יד), וכן התבונן בכל דבר, ועל ידי זה הגיע תחלה לבחינת יראה תתאה בשלימות. ומרומז בפסוק ויקח מ'אבני ה'מקום וישם מ'ראשתיו ר"ת גימטריא ז"א, מספר שני שמות הוי"ה אל"ף, בחינת (חברוק ב, כ) וה' בהיכל קדשו, שנסתכל בכל דבר איך שבכל דבר נברא יש בחינת ה' בהיכל קדשו, שנמשך ע"י כ"ב אותיות התורה כנ"ל. ומרומז בחינת ו'שכב' במקום ההוא, נוטריקון יא-כ"ב, (זח"ג רלט.), במקום ההוא, פי' הבין שיש בחינת כ"ב אותיות בכל נברא, ועי"ז ויחלס וגו', פי' שהגיע לבחינת ויחלס, בחינת חוץ, בחינת נקודות שלמעלה מן האותיות כנ"ל, בחינת יראה עילאה כנ"ל. והנה סלס מצב ארצה, פי' שראה שבחינת יראה הוא בחינת סל"ס, מרומז לבחינת ר"ב חס"ד, בחינת רחל ולאה, כי סל"ס במילואו כזה, סמ"ך למ"ד מ"ס גימטריא ר"ב חס"ד, גימטריא רח"ל לא"ה, בחינת יראה תתאה ויראה עילאה הוא בחינת סלס שמוצב ארצה, היינו שהתחלת היראה מבחינת ארץ מלמטה, ומגיע השמימה שמגיע לבחינת יראה עילאה, לכן ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה חין זה כי אם בית אלהים, פי' שיש כאן 'בית' אלהים, ר"ל ב' בחינות יראה, כי אלהים מרמז לבחינת יראה כידוע, יהי רצון שנזכה לזה אמן כן יהי רצון.

ומפרש הכתוב סדר הליכתו לבחינות הנ"ל, ואמר ויפגע במקום וגו' ויקח מאבני המקום, פי' שבכל בחינה שפגע הסתכל בתכליתו וראשיתו למה נברא ועל מה נברא, הלא כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו (אבות ו יב), כל הברואים הם בחינת לבושים של הקב"ה שעל ידם אפשר לראות כבוד ה' ומציאותו ומדותיו, והאלהים עשה שיראו מלפניו (קהלת ג, יד), שכל היראות שמבע הקב"ה

בבריאה הם לבושים ליראה העליונה ותכליתם להגיע מהם ליראה האמיתית מהשם יתברך⁸ וכן התבונן בכל דבר, ועל ידי זה הגיע תחלה לבחינת יראה תתאה בשלימות.

ומדומו בפסוק ויקח מ'אבני ה'מקום ו'ישם מ'ראשתיו ר"ת גימטריא צ"א, מספר שני שמות הוי"ה אדנ"י, בחינת (חבקוק ב, כ) וז' בהיכל קדשו⁹, שנסתכל בכל דבר איך שבכל דבר נברא יש בחינת ה' בהיכל קדשו, שנמשך ע"י כ"ב אותיות התורה כנ"ל חיות כל הברואים היא משם אדנ"י היא השכינה הק' שמתלבשת בעולם הזה על ידי כ"ב אותיות התורה, שבהם שורש הקב"ה, והיא מידת מלכותו שמכח מציאות זו המחייבת בני מלכות המקבלים את עול מלכותו מעצמם משם מציאות כל הנבראים, ועול מלכותו ית' מתגלה על ידי אותיות התורה ולכן כ"ב אותיות התורה מחיים את כל הנבראים.

וכשמכיר האדם בזה שכל הנבראים חיותם מכ"ב אותיות התורה הרי הוא מיוחד קוב"ה ושכינתיה, וגורם יחוד הוי"ה אדנ"י, כי זה מהות יחוד קוב"ה ושכינתיה, כי השכינה היא חיות השם יתברך כפי שמתלבש בברואים לחיותם על מנת שתתגלה מלכותו, ובהשגה זו אנו קוראים את השם יתברך בלשון אדנ"י כלומר שמתגלה אדונותו עלינו, וקוב"ה הוא הבחינה שאין אנו משיגים אותו ואין הוא מתגלה אלינו כי היא למעלה מהשגתנו, ובבחינה זו אנו קוראים אותו

⁸ ראה בעש"ט פ' עקב אות כו. אמרו רבותינו ז"ל (ברכות דנ"ט ע"א) על פסוק (קהלת ג') והאלהים עשה שייראו מלפניו, לא נבראו רעים אלא לפשט עקמומיות שכלב, והענין נאמר בשם הבעל שם טוב נשמתו בגני מרומים שהשם יתברך חפץ מאוד שיהיו כל ישראל יראים מלפניו, אך מי שיש לו שכל ירא מלפניו בגין דאיהו רב ושלום עקרא וירשא בכל עלמין (הקדמת הוזה"ק די"א ע"ב) ואם יסלק חיותו ח"ו אף רגע כמימריה היו מתבטלין כל העולמות, ומחמת זה הוא ירא וחרד מאימת השם יתברך עד שכל אבריו נרתעים מפחד השם יתברך ומהדר גאווה [לא כמו השוטמים שאומרים על היראה אמיתית שהוא מרה שחורה, שאינו צריך רק נקודה, והכל יפצה פיהם ולא כן ידברו, אבל באמת צריך שיפול עליו אימה ופחד גדול עד שיהיו כל אבריו נרתעים אצלו, ונחזור לענינינו] זהו מי שיש לו שכל, אבל מי שאין לו שכל לירא מפניו יתברך שמו, והשם יתברך אף על פי כן חפץ שיראו מלפניו, לכן מאיים עליו השם יתברך בדבר שיהיה נרתע ונבעת לפי קט שכלו, כגון בשמעו קול הרעם, וכוננת השם יתברך שילך מזה אל היראה העליונה, כחשבו הלא הרעם הוא אחד מגבורותיו של הקדוש ברוך הוא, ואיך לא יירא מהשם יתברך בעצמו, וכן שאר היראות החיצוניות שיש לאדם כגון שירא מהשררה או שלא ימותו בנו, כוננת השם יתברך הוא שיעלה מזה אל היראה העליונה, שידע שאינו ירא רק מהשם יתברך, שהיראה עליונה יראת ה' עצמה נתלכשה ונתמצמה תוך הדברים ההם כדי לאיים עליו לפי קט שכלו: (מאור עינים פ' תרו ד"ה ודע, ושם כפי שמיני, שפתי צדיקים פ' נח).

⁹ תיקוני זוהר תיקון י"ח ל"ג ע"ב.

בשם הוי"ה שהוא מציאות ה' שהוא היה הוה ויהיה, ועבודתינו ליחד שני אלו ולראות בכל דבר את מציאות השי"ת, וכך אנו מיוחדים את כל הנבראים שהם מלכותו עמו ית"ש שהוא המלך על כל הארץ, ואז ה' אחד ושמו אחד, וזהו יחוד הוי"ה אדני".

ומרמזו בתיבת ו'ישכב' במקום החוץ, נומריקון יש – כ"ב, (זח"ג רלמ.), במקום החוץ, פי' הבין שיש בחינת כ"ב אותיות בכל נברא, אמנם לא הסתפק בהתבוננות זו גרידא, אלא על ידי התבוננות זו הגיע ליראה שלמעלה מהאותיות - ועי"ז ויחלם וגו', פי' שהגיע לבחינת ויחלם, בחינת חוץ, בחינת נקודות שלמעלה מן האותיות כנ"ל, בחינת יראה עילאה כנ"ל.

והנה סלם מצב ארצה, פי' שראה שבחינת יראה הוא בחינת סל"ם, מרמזו לבחינת ר"ב חס"ד, בחינת רחל ולאה, כי סל"ם במילואו כזה, סמ"ך למ"ד מ"ם נימטריא ר"ב חס"ד, נימטריא רח"ל לא"ה, בחינת יראה תתאה ויראה עילאה (עין חיים לה ג), הוא בחינת סלם שמוצב ארצה, היינו שהתחלת היראה מבחינת ארץ מלמטה, ומניע השמימה שמגיע לבחינת יראה עילאה, ונמצא שגם עבודת יראה תתאה הנקראת רחל היא יראה מוכרחת תחילה לכל אדם בסדר העבודה, אלא שהעבודה היא דוקא לחבר את שני הבחינות רחל ולאה, שבכל אחת מהם יש מעלה שאין בחברתה, שיראה בבחינת רחל היא יראה מורגשת בגשמות ובגילוי, ובחינת לאה היא יראה נעלה יותר ופנימית יותר, והעבודה היא להמשיך את היראה הפנימית בגילוי ממש.

לכן ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, אין זה כי אם בית אלהים, פי' שיש כאן 'בית' אלהים, ר"ל ב' בחינות יראה, כי אלהים מרמז לבחינת יראה בידוע (זח"ב צו) שהרי תיבת זו משמעותה דין ומשפט כמאמר הפסוק "יש א-להים שופטים בארץ" וכל הדיינים קרויים אלקים כמו שנאמר "אשר ירשיעון אלהים", יהי רצון שנוכה לזה לשלימות השילוב של שני היראות שהם יראה עילאה הבאה מתוך יראה תתאה, אמון כן יהי רצון.

חסידות

בת עין

מפורשת

יה